

IZLOŽBA ZVUKA

ODJECI...

iz zvučnog arhiva Kraljevskog muzeja za centralnu Afriku, Tervuren

O izložbi

Izložba „Odjeci...” je prvi put postavljena u Muzeju afričke umetnosti (MAU) u Beogradu novembra 2014. godine i rezultat je saradnje MAU sa belgijskim Kraljevskim muzejem za centralnu Afriku –Tervuren (KMCA), u Belgiji. Izložba se sastoji iz 9 zvučnih zapisa i kataloga putem kojih se publika upoznaje sa etničkim grupama, tradicionalnim instrumentima i različitim jedinstvenim muzičkim oblicima koji se vezuju za Ruandu, Burundi, Gabon i DR Kongo.

Muzeji su prostori koji se pre svega oslanjaju na čulo vida. Izložba „Odjeci...” predstavlja naš prvi pokušaj da istražimo mogućnosti i potencijale auditivnog percipiranja muzejskog materijala. Kako reagujemo, šta osećamo, i koje vizuelne i druge asocijacije kreiramo u kognitivnom procesuiranju muzealija.

Izbor zvučnih zapisa iz jednog od najvećih svetskih zvučnih arhiva, kao i kustoski koncept rezultat su rada antropologa Remija Žadinona (KMCA) i Emilije Epštajn (MAU). U sastavljanju teksta kataloga učestvovali su saradnici KMCA Žan-Batist Nkulikijinka i Olivije Krespel. Pomoć u organizaciji izložbe i radionica pružila je saradnica MAU Sanda Kalebić, spektograme je pripremio Stefan Đinović, a za grafičko rešenje kataloga, odgovoran je umetnički kolektiv: ШKAPT.

Po čemu je ova izložba posebna?

Zvučni zapisi koji dolaze iz Ruande, Burundija, Gabona i DR Kongo, ilustruju 5 muzičkih instrumenata: bubanj ingoma, citru inanga, rôg amakondera, harfu ngombi i vodeni bubanj neike*. Ovi zvučni zapisi do sada nisu bili predstavljeni javnosti, i to nije samo slučaj sa Beogradom ili Srbijom, već i zemljom koja danas čuva ove zapise – Belgijom. Stoga, izvan uske zajednice onih koji su kreatori tog zvuka (npr. zajednica Hutu i Tutsi u Ruandi, ili Mangbetu u Demokratskoj republici Kongo), kao i stručnjaka koji su kroz svoj rad upućeni u njih, mali broj ljudi je zapravo ikada bilo u prilici da ih čuje.

Ova izložba je posebna i po tome što je u MAU prvi put „izložen“ zvuk!

Kako smo pristupili materijalu?

Na prvom mestu smo insistirali na zvuku kao muzealiji. Etnografski podaci poput mesta i vremena snimanja, etničke grupe, kao i drugih kontekstualnih činitelja nisu zanemareni, ali su stavljeni u drugi plan. Osnovna ideja ovakvog pristupa je da se posetilac „rastereti“ vizuelnih stimulansa kao osnovnog muzejskog pomagala i da razvije i preispita na koji način reaguje na zvučne stimulanse. Posetilac se poziva da radi nešto nesvakidašnje: da „sluša“ izložbu!

Šta još „Odjeci...“ imaju da ponude posetiocima?

Ova, u suštini minimalistička izložba se sastoji od 9 ekrana i 9 slušalica. U cilju fokusiranja pažnje posetioca/slušaoaca na sam zvučni zapis, paralelno sa zvukom moguće je pratiti i zvučni otisak koji se u formi spektograma prikazuje na ekranima. Spektogrami predstavljaju jedno od osnovnih oruđa u radu etno-muzikologa, a u slučaju prosečnog posetioca, oni su iskorišćeni kao pomoćna alatka za praćenje promena u zvučnom zapisu kao što su, na primer, frekvencija i amplituda.

Kroz izložbu je moguće proći i uz pomoć kataloga, ali i pratećih „pomoćnih“ štampanih materijala („Uputstva za upotrebu: kako slušati izložbu“) koji su posebno osmišljeni kako bi se izašlo u susret posetiocima.

Centralni prostor izložbe rezervisan je za jedan sto/vitrinu koji je bio otvoren za interpretaciju. U njemu su priložene „kustoske beleške“, pisani materijali, neka dodatna arhivska građa – različiti elementi koji su nas inspirisali i usmeravali u teorijskom i kreativnom procesu osmišljavanja izložbe.

Kome je namenjena ova izložba?

Ova izložba je namenjena svima! Ali da ipak obrazložimo:

- Najmlađi posetioci su pokazali veliko interesovanje za ovu vrstu muzejske izložbe; sproveli smo više radionica i samo potvrdili da su dečiji uvidi i reakcije, najnesputaniji i najkreativniji; u

radu sa njima kroz prateće radionice, i sami smo dosta naučili o tome kako da izrazimo zvuk kroz boju, oblik, crtež ili pak čitavu sliku.

- Rad sa srednjoškolicima bio je izazovan kao što to uvek i jeste, ali istovremeno i inspirativan. Vođenje kroz izložbu je uključivalo razgovore i analizu audio materijala; sam pristup sproveden na izložbi nije predstavljao problem ovoj populaciji koja, slobodno se može reći, doživljava slušalice kao produžetak sopstvenog tela.
- Šira javnost – odrasli, su imali različite porive za dolazak. Vodili smo računa da ohrabrimo one koji su isprva bojažljivo prilazili slušalicama, smatrajući da moraju da imaju neka predznanja pre nego što se upuste u istraživanje izložbe. Takođe, želeli smo da im kreiramo „trenutak predaha“, odnosno da im omogućimo prostor za neometano slušanje u to malo vremena koji su izdvojili za posetu izložbi i Muzeju.
- Stručna javnost (studenti, istraživači, umetnici, muzičari). Izložba „Odjeci...“ pristupa izloženim audio materijalima kao: 1) etnografskim podacima i 2) „čistim“ zvučnim zapisima. Ova dihotomija, nije samo refleksija jedne duge debate u muzeologiji između „estetskog“ i „etnografskog“ pristupa u muzejima vanevropskih umetnosti, već postavlja brojna pitanja o načinima definisanja muzealije, problematici interpretacije i reprezentacije, kao i opasnostima do kojih se u teorijskom smislu dolazi kada se „etnografija“ zanemari, ili kao što se to u istoriji muzeologije činilo – potpuno izbriše. Muzičari muzičari su predstavljali posebnu interesnu publiku koja retko kad ima prilike da poseti izložbu posvećenu njihovom polju rada i kreativnosti.

Za kraj, par napomena o organizaciji izložbe „Odjeci...“ u vašem gradu:

Imajući u vidu specifičnosti ove izložbe, osmislili smo dva formata u kojima je moguće postaviti „Odjeka...“ u vašem prostoru, a u zavisnosti od tehničkih mogućnosti institucije-domaćina:

1 / **mini-Odjeci** (zvučni zapis x 5)

2 / **maxi-Odjeci** (zvučni zapis x 9)

5 ekrana + 5 slušalica

9 ekrana + 9 slušalica

Kao što smo pomenuli, zvučni zapisi ilustruju 5 muzičkih instrumenata: bubanj ingoma, citru inanga, rôgove amakondera, harfu ngombi – svaki od kojih ima po 2 primera zvučnih zapisa, odnosno 2 spektogramska otiska. Vodeni bubanj neike* ilustrovan je 1 zvučnim primerom i 1 otiskom.

Tehnički gledano, MAU može da obezbedi 5 ekrana i 5 slušalica. Ukoliko vaša institucija ima mogućnosti da obezbedi 4 dodatna ekrana (laptop, tablet, i sl.) u mogućnosti smo da gostujemo kod vas u originalnom formatu – sa svih 9 primera (maxi-Odjeci). Ukoliko to nije moguće, ništa ne gubite organizovanjem „mini-Odjeka“. Katalog prati svih 5 odnosno, svih 9 audio primera.

Ukoliko se odlučite za saradnju, biće nam preko potreban media ili zvučni tehničar, kako bismo blagovremeno rešili sve potencijalne probleme koji u novim prostorima mogu iskrsnuti. Ukoliko niste, svakako nam se javite jer ćemo pokušati da nađemo načine da rešimo sve nedoumice.

U nastavku dokumenta ćete naći još podataka o radionicama kao pratećem programu izložbe.

Radujemo se mogućoj saradnji!

Kontakt osoba u MAU:

Emilia Epštajn, kustos

MUZEJ AFRIČKE UMETNOSTI -

Zbirka Vede i dr Zdravka Pečara

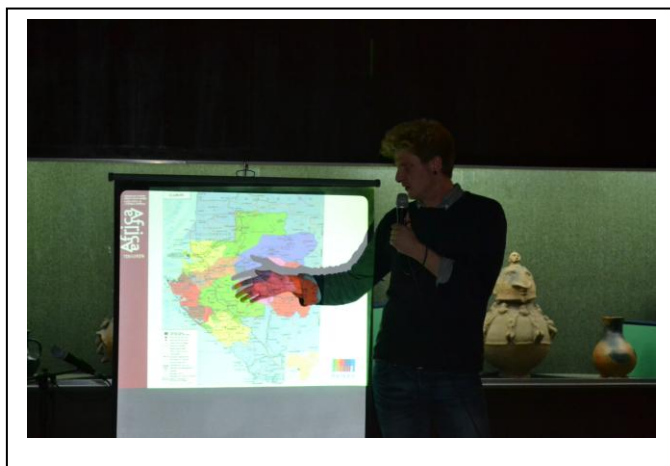
Andre Nikolića 14, 11000 Beograd, Srbija

tel. +381 11 2651 654, fax. 381 11 2651 269

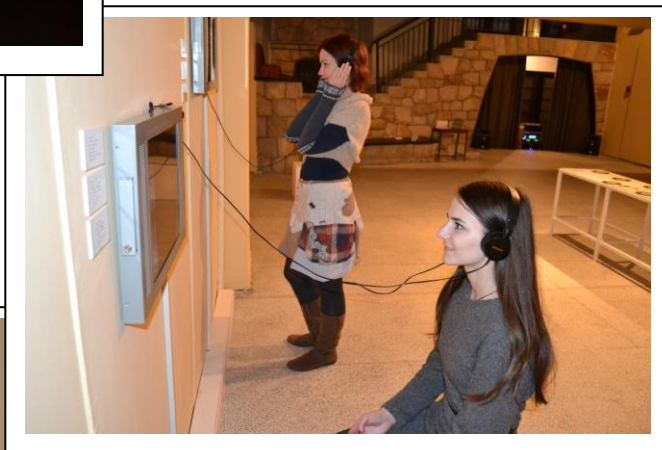
africanmuseum@gmail.com

emilia.epstajn@museumofafricanart.org

www.museumofafricanart.org

Remy Jadinon, na otvaranju izložbe

Izložba zvuka: za različite posetioce

PRATEĆI PROGRAMI EDUKACIJE I ANIMACIJE

Koji su opšti ciljevi edukativnog programa?

U okviru posebno osmišljenih radionica koje se delom zasnivaju na principima art-terapije, kustosi će se baviti odnosom publike prema „izloženim“ zvučnim zapisima. Posetioci svih uzrasta mogu učestvovati u radionicama koje traže od njih da vizuelizuju zvuk koji čuju, da definišu odnos koji imaju prema njemu i da to izraze crtežom i bojama. Pored vizuelnog izraza, radionica uključuje i interakciju svih uključenih koji bi se stimulisali da razmišljaju o tome kako bi taj zvuk izgledao da je predmet, koje bi „teksture“ bio, koje boje, oblika... Nakon ove vrste interakcije, učesnicima se iznose etnografske činjenice o predmetima i samim muzičkim instrumentima.

Jedan od ciljeva edukativnih programa jeste da publika razvije moć aktivnog slušanja i da razvija osećaj za razlike koje postoje između zvuka / muzike / muzičkog instrumenta i na kraju, funkcije zvuka/muzike u komunikaciji. Izložba insistira na univerzalnom karakteru muzike i da je muzika zaista „za sve“.

I / Tip edukacije: javno vođenje po izložbi i „refleksije“

Za koga: za odrasle, stručnu publiku

Naziv edukacije: „Uputstvo za upotrebu: kako slušati izložbu“

Trajanje: 45 min.

Teme i ciljevi:

- šta su zvučni zapisi u muzejima; šta nam zvučni zapisi govore (neophodnost podataka u muzejskom klasifikovanju);
- izložba insistira na obrnutom procesu: od doživljaja ka podatku – izložba traži da se prvo reaguje na zapis, a onda nudi podatke...; zašto? najbolji način da se nešto zapamti/utisne u pamćenje jeste da se sami prepustimo slobodnim asocijacijama koje određen stimulan u nama izaziva; time aktivno slušamo i pamtimo; time pravimo memorijske mape!
- Zatim uvodimo etnografsku realnost zvučnog zapisa; osnovni etnografski pojmovi o zvučnim zapisima: tonalnost, poliritmija, polifonija, antifonija, ostinato, tradi-modernost – time, sada, klasifikujemo slobodne asocijacije u okvire kulturno prepoznatljivih pojmova
- Prepoznajte ih u primerima i podsetite se prvih asocijacija

II / Tip edukacije: radionice

Za koga: za decu (6-12)

Naziv: „Odjeci na papiru / SLUŠAJ (na)CRTAJ“

Teorijsko metodološki pristup je isti kao i tokom vođenja za odrasle samo pojednostavljen; ciljevi su: aktivno slušanje, „učenje putem osećanja“, raspoznavanje boja čime se definiše zvuk; ujedno: ears-on pristup.

Trajanje: 45 min.

Struktura – kako se izvodi ova radionica:

- Organizovati stolove u Sali;
- Deca sednu za stolove i zajedno preslušavamo 5 primera; zadatak je da zatvore oči i da zamisle “boju” zvuka; o tome pričamo/pokazujemo jedni drugima; nema žurbe – svi moraju da pričaju i da kažu koju boju vide; zatim se usložnjava, traži se da vide “oblik” zvuka; itd.
- na kraju se crteži porede sa činjenicama vezanim za svaki od 5 primera.

